

درس پنجم

۱. **انقلاب مشروطه از زمان کدام شاه قاجار آغاز شد و تا چه زمانی نداوم داشت؟** از زمان مظفرالدین شاه آغاز شد و در دوره ی محمدعلی شاه ادامه یافت.
۲. **آرمان و هدف انقلاب مشروطه چه بود؟** آزادی و برابری را در کشور برقرار سازد و با تدوین و اجرای قانون اساسی و برپایی مجلس شورای ملی، حکومت مستبد، ناکارآمد و ناسالم قاجار را به حکومتی قانونمند و کارآمد تبدیل کند.
۳. **ایرانیان با انقلاب مشروطه خواهان چه بودند؟** خواهان تغییر شیوه ی اداره ی کشور شدند و در صدد برآمدن حکومت خودکامه ی شاه قاجار و زبردستان مستبد او را به سلطنتی مشروطه، در چارچوب قانون و تحت نظارت نمایندگان خویش در مجلس شورای ملی درآوردند.
۴. **زمینه ها و علل انقلاب مشروطه به چند بخش تقسیم می شوند؟** ۱- سیاسی ۲- اقتصادی ۳- فکری و فرهنگی.
۵. **عملکرد حکومت قاجار در سیاست داخلی و خارجی در دوران پیش از مشروطه چه پیامدهایی داشت؟** نارضایتی و در موارد زیادی خشم مردم را برانگیخت و به مقبولیت و مشروعیت سیاسی این حکومت ضربه ی اساسی زد.
۶. **عملکرد حکومت قاجار در بُعد داخلی چگونه منجر به انقلاب مشروطه شد؟** حکومت قاجار به دلیل فقدان تشکیلات منسجم و کارآمد اداری با مشکلات زیادی در اداره ی امور کشور مواجه بود. علاوه بر آن رفتار مستبدانه ی شاه و زبردستان اغلب نالایق او که توأم با بی عدالتی و زیاده ستانی از مردم بود، بر کاستی های موجود افزود. از سوی دیگر ناکام ماندن اقدام هایی که برخی از صدراعظم های نوگرا مانند میرزا ابوالقاسم قائم مقام فراهانی، میرزا تقی خان امیرکبیر و میرزا حسین خان سپهسالار برای اصلاح روش کشورداری و نوسازی نهادهای حکومتی آغاز کردند، باعث سرخوردگی بیشتر ایرانیان و ناخرسندی آنان از خاندان حاکم شد.
۷. **عملکرد دولت قاجار در عرصه ی خارجی چگونه منجر به انقلاب مشروطه شد؟** شکست های سیاسی نظامی سنگین حکومت قاجار در برابر دولت های اروپایی که منجر به جدایی سرزمین های پهناور، آباد و پر جمعیتی از خاک ایران در شمال و شرق کشور و گسترش نفوذ و دخالت بیگانگان شد، ضربه ی مهلکی به اعتبار و حیثیت آن حکومت وارد کرد. وقتی ژاپن به عنوان یک کشور کوچک آسیایی در جنگ با روسیه که در انتظار ایرانیان کشوری شکست ناپذیر جلوه می کرد، به پیروزی رسید، حقارت و ضعف سلسله ی قاجار بیش از پیش آشکار شد.
۸. **عوامل اقتصادی، چگونه زمینه ساز انقلاب مشروطه شد؟** ۱- از دست رفتن مناطق حاصلخیز در عهدنامه های مختلف به خصوص معاهده های گلستان و ترکمانچای، اعطای حقوق ویژه ی تجاری و واگذاری امتیازات اقتصادی گوناگون به بیگانگان، خاصه روسیه و انگلستان از جمله عوامل مؤثر بر ضعف و انحطاط اقتصادی ایران در دوره ی قاجار بود. ۲- واردات بی رویه کالاهای خارجی و عدم حمایت دولت از صنایع داخلی، باعث رکود و تعطیلی صنایع محلی به ویژه کارگاه های نساجی شد که نتیجه ی آن افزایش بیکاری و فقر و کاهش بیشتر ارزش پول ایرانی بود. ۳- بروز قحطی های بزرگ و

مجموعه سؤالات تشریحی تاریخ (۳) دوازدهم انسانی از درس ۱ تا ۶ - تهیه کننده: مهران زنگنه سرگروه تاریخ ایذه - مهر ماه ۱۳۹۷

- کمبود و گرانی آذوقه، به خصوص نان، بارها در دوره ی قاجار منجر به ناآرامی و شورش های پراکنده در شهرهای مختلف ایران شد.۴- حکومت قاجار برای تأمین مخارج روزافزون خود به ویژه هزینه ی هنگفت سفر شاهان به اروپا، اقدام به فروش مناصب حکومتی، بالا بردن مالیات ها و استقراض از روسیه و انگلستان کرد که تنها بر وخامت وضعیت اقتصادی افزود و خشم و نفرت بیشتر مردم را برانگیخت.۵- بخش هایی از جامعه به ویژه علما و بازرگانان به شدت نگران سلطه ی بیگانگان بر تجارت خارجی و منابع اقتصادی کشور بودند.
۹. **واردات بی رویه کالاهای خارجی و عدم حمایت دولت از صنایع داخلی در دوره ی قاجار به چه پیامدهایی داشت؟** باعث رکود و تعطیلی صنایع محلی به ویژه کارگاه های نساجی شد که نتیجه ی آن افزایش بیکاری و فقر و کاهش بیشتر ارزش پول ایرانی بود.
۱۰. **حکومت قاجار برای تأمین مخارج روزافزون خود به ویژه هزینه ی هنگفت سفر شاهان به اروپا دست به چه اقداماتی زد؟** اقدام به فروش مناصب حکومتی، بالا بردن مالیات ها و استقراض از روسیه و انگلستان شد.
۱۱. **زمینه ها و علل فکری و فرهنگی انقلاب مشروطه را ذکر کنید؟** ۱-آموزه های عدالت خواهانه و ظلم ستیزانه ی دین اسلام ۲- ترویج اندیشه های نو درباره ی حکومت و نشر آثار انتقادی.
۱۲. **چه عواملی در طول دوران تاریخ ایران اسلامی نقش بسزایی در برانگیختن روحیه ی عدالتخواهی، ظلم ستیزی و مبارزه با سلطه طلبی بیگانگان داشته است؟** باورها و آموزه های دینی، سیره و سنت پیشوایان مذهبی به خصوص خاطره ی قیام کربلا.
۱۳. **تأثیر آموزه های اسلامی و نقش عالمان شیعی در کدام یک از خیزش های سیاسی اجتماعی دوره قاجار آشکار است؟** بسیج مردم در جنگ های ایران و روس، مجازات سفیر متجاوز روسیه در تهران و قیام علیه امتیاز رویتر و جنبش تنباکو.
۱۴. **افکار و اقدامات کدام اندیشمند مبارز مسلمان، تأثیر زیادی بر جنبش مشروطه خواهی ایران و جنبش های اعتراضی در دیگر کشورهای اسلامی گذاشت؟** سیدجمال الدین اسدآبادی.
۱۵. **در نتیجه ی انقلاب های فکری و سیاسی که در اروپا به وقوع پیوست، بیشتر حکومت های مستبد و خودکامه ی آن دیار در سده های ۱۸ و ۱۹ م جای خود را به چه نوع نظام هایی دادند؟** نظام های سیاسی مشروطه و دموکرات.
۱۶. **باب ارتباط و آشنایی ایرانیان با اروپاییان چگونه گشوده و گسترش یافت؟** با جنگ های ایران و روسیه گشوده شد و آمدن اروپاییان به ایران در سمت فرستاده ی سیاسی (دیپلمات) و مستشار نظامی و بعدها با مسافرت عده ای از هم وطنان ما به فرنگ در نقش دیپلمات، دانشجو، بازرگان، گردشگر و... گسترش یافت.
۱۷. **راز پیشرفت و نیرومندی دولت های اروپایی و دلیل عقب ماندگی ایران از دیدگاه ایرانیان که به اروپا مسافرت می کردند، چه بود؟** آنچه بیش از همه نظر آنان را به خود جلب کرد، روش کشورداری و حکومت مبتنی بر قانون در اروپا بود.
۱۸. **نقش مسافران ایرانی به اروپا در رواج اندیشه های مشروطه خواهی در ایران را ذکر کنید؟** برخی از اینان پس از بازگشت به ایران، دیده ها و شنیده های خود را از پیشرفت ها و ترقیات تمدنی اروپاییان به ویژه اصول حکومت داری آنان برای هموطنان خود بازگو کردند و به مرور اندیشه ی مشروطه خواهی را رواج دادند.
۱۹. **کدام عوامل فرهنگی کمک شایانی به نشر و ترویج افکار جدید در ایران کردند؟** ورود صنعت چاپ به ایران، رونق نشر کتاب و انتشار روزنامه.
۲۰. **نویسندگان کتاب ها و روزنامه های داخل و خارج، چه عواملی را علل عقب ماندگی ایران و ناتوانی آن در برابر دولت های اروپایی می شمردند؟** استبداد سیاسی، نبود قانون و فساد و بی لیاقتی زمامداران.
۲۱. **کدام عامل سهم بسزایی در آگاهی بخشی به مردم و آشنا ساختن آن ها با مفاهیم جدید سیاسی داشت؟** روزنامه ها.
۲۲. **چه کسانی نخستین هسته ی گروه ی موسوم به «روشنفکران» را در ایران تشکیل دادند؟** ایرانیان فرنگ رفته.
۲۳. **مشهورترین روشنفکران عصر قاجار را ذکر کنید؟** میرزا صالح شیرازی، میرزا ابوالحسن خان ایلچی، مستشارالدوله، ملکم خان، میرزا فتحعلی آخوندزاده و میرزا عبدالرحیم طالبوف.
۲۴. **ناصرالدین شاه قاجار در آستانه ی پنجاهمین سال سلطنتش توسط چه کسی گشته شد؟** توسط میرزا رضا کرمانی یکی از مریدان سیدجمال الدین اسدآبادی.

مجموعه سؤالات تشریحی تاریخ (۳) دوازدهم انسانی از درس ۱ تا ۶ - تهیه کننده: مهران زنگنه سرگروه تاریخ ایذه - مهر ماه ۱۳۹۷

۲۵. چرا در دوران سلطنت فتحعلی شاه، اوضاع ایران بی ثبات تر و مشکلات اقتصادی پیچیده و بیشتر شد؟ چون وی فردی نرم خو و فاقد توانمندی لازم برای اداره امور بود. از همین رو، حتی بسیاری از مسائل کشور را به اطلاعش نمی رساندند و او هم تمایلی به مواجه شدن با مسائل و مشکلات نداشت.
۲۶. منتقدان و مخالفان حکومت قاجار چگونه در دوره ی مظفرالدین شاه بر فعالیت های خود افزودند؟ آنان با تأسیس انجمن های مخفی و نیمه مخفی، انتشار روزنامه و کتاب و برپایی مجالس وعظ و سخنرانی بر فعالیت های خود افزودند.
۲۷. فرمان مشروطه توسط کدام شاه قاجار صادر شد؟ مظفرالدین شاه.
۲۸. دستاوردهای انقلاب مشروطه را ذکر کنید؟ ۱- شکل گیری مجلس شورای ملی و هیئت وزیران ۲- تدوین و تصویب قانون اساسی ۳- گسترش روزنامه و روزنامه نگاری.
۲۹. پس از صدور فرمان مشروطه چه اقدامی صورت گرفت؟ هیئتی شامل نمایندگان بازرگانان، اصناف، روحانیان و روشنفکران تشکیل و نظام نامه ی انتخابات مجلس شورای ملی را تدوین کرد. در این نظام نامه کسانی که می توانستند در انتخابات شرکت کنند به شش گروه (قشر) تقسیم شده بودند.
۳۰. مصوبه های مهم نخستین دوره ی مجلس شورای ملی را ذکر کنید؟ اصلاح نظام مالیاتی و لغو تیول داری یا نظام اجاره داری زمین های کشاورزی با حق دریافت مالیات، انتقال مالکیت زمین های دولتی از خزانه ی شاهی به وزارت مالیه و کاهش بودجه ی دربار شاهی بود.
۳۱. تشکیل هیئت وزیران به ریاست رئیس الوزرا (نخست وزیر) چگونه صورت می گرفت؟ اعضای این هیئت که توسط شاه منصوب می شدند، با تأیید مجلس شورای ملی شروع به کار می کردند و در صورت عدم رضایت مجلس از کار برکنار می شدند.
۳۲. چرا برای قانون اساسی مشروطه متممی تدوین گردید؟ قانون اساسی مشروطه که با عجله تدوین و به امضای مظفرالدین شاه رسید، بیشتر به طرز کار مجلس شورای ملی مربوط می شد. به همین دلیل متممی برای آن تدوین گردید.
۳۳. متمم قانون اساسی مشروطه مشتمل بر چه اصولی بود؟ مشتمل بر اصول اساسی درباره ی حقوق و تکالیف متقابل دولت و ملت بود.
۳۴. عمده ی اصول قانون اساسی مشروطه از چه کشورهایی اقتباس شده بود؟ از اصول قانون اساسی کشورهای فرانسه و سوئیس اقتباس شده بود.
۳۵. روزنامه نگاران مشروطه خواه در مورد چه مفاهیمی مطلب می نوشتند؟ آزادی، آدمیت، برابری، عدالت، بیداری، حقوق، ترقی، وطن، استقلال.
۳۶. چه عواملی روابط محمدعلی شاه و مجلس را خصمانه تر کرد و امکان سازش و مصالح پایدار میان دو طرف را از بین برد؟ جانب داری آشکار دولت روسیه از شاه جدید و برخوردهای تند برخی از مشروطه خواهان و روزنامه نگاران افراطی با شاه و خانواده او.
۳۷. بهانه ی محمدعلی شاه برای حمله به مجلس چه بود؟ سوءقصد نافرجام به جان خود.
۳۸. سوءقصد نافرجام به جان محمدعلی شاه توسط مشروطه خواهان، باعث انجام چه اقداماتی از سوی وی شد؟ برقراری حکومت نظامی، توقیف روزنامه ها و منع تجمع ها و فرمان حمله به مجلس.
۳۹. چه گروهی مجلس مشروطه را به توپ بستند؟ نیروی قزاق که تحت فرمان افسران روسی بودند، مجلس را به توپ بستند.
۴۰. پیامدهای به توپ بسته شدن مجلس توسط محمدعلی شاه را ذکر کنید؟ در پی آن، تعدادی از مشروطه خواهان از جمله آیت الله سیدمحمد طباطبایی و آیت الله سیدعبدالله بهبهانی تبعید شدند، گروهی نیز به سفارت کشورهای خارجی پناه بردند. چند تن از مشروطه خواهان پر شور مانند میرزا جهانگیرخان صوراسرافیل، حاجی میرزا نصرالله ملک المتکلمین و سیدجمال الدین واعظ دستگیر و به دستور شاه مستبد به فجیع ترین شکل کشته شدند و با انحلال مجلس شورای ملی، بار دیگر استبداد برقرار شد.
۴۱. پس از به توپ بسته شدن مجلس شورای ملی چه دوره ای در تاریخ ایران آغاز شد؟ این دوره که حدود یک سال طول کشید به دوره ی استبداد صغیر معروف است.
۴۲. اصل دوم متمم قانون اساسی مشروطه به پیشنهاد و اصرار چه کسی به تصویب رسید و این اصل چه بود؟ به پیشنهاد شیخ فضل الله نوری. این اصل الزام می کرد که مصوبات مجلس شورای ملی توسط پنج نفر از مجتهدان طراز اول مورد نظارت قرار گیرد.
۴۳. چرا شیخ فضل الله نوری کمر همت به مخالفت با مشروطه خواهان بست؟ او اصول و مبانی مشروطه را مغایر و ناسازگار با اسلام شمرد و خواستار برپایی مشروطه ی مشروعه شد. وی ادعا می کرد که انقلاب مشروطه از مواضع اصیل و اولیه ی خود منحرف شده است و برخی افراد مخالف با اسلام در پوشش مشروطه خواهی قصد دارند مبانی و ارزش های اسلامی را تضعیف و نابود کنند.

مجموعه سؤالات تشریحی تاریخ (۳) دوازدهم انسانی از درس ۱ تا ۶ - تهیه کننده: مهران زنگنه سرگروه تاریخ ایذه - مهر ماه ۱۳۹۷

۴۴. پس از جبهه گیری شیخ فضل الله نوری در مقابل مشروطه، کدام جریان های فکری سیاسی قدرتمند در برابر هم صف آرای می گردند؟ در یک سو شیخ فضل الله نوری و شمار زیادی از روحانیان و طلاب در تهران و سایر شهرهای ایران و عتبات عالیات قرار داشتند که با مشروطه به مخالفت برخاستند. در سوی دیگر، طرفداران مشروطه بودند که شامل طیف گسترده ای از روشنفکران، روحانیان و... می شدند.
۴۵. مخالفان مشروطه به رهبری شیخ فضل الله نوری دست به چه اقداماتی می زدند؟ اعضای این جریان فکری، علاوه بر بست نشینی و برپایی گردهمایی های اعتراضی، کتاب ها و رساله های متعددی در نقد و رد مشروطه نوشتند.
۴۶. کدام یک از مجتهدین به دفاع از انقلاب و نظام مشروطه برخاستند؟ به جز دو مجتهد برجسته ی تهران (طباطبایی و بهبهانی)، سه تن از مراجع بزرگ نجف (محمد کاظم آخوند خراسانی، شیخ عبدالله مازندرانی و میرزا حسین خلیلی تهرانی) نیز به دفاع از انقلاب و نظام مشروطه برخاستند.
۴۷. هواداران مشروطه در مقابل مخالفان مشروطه دست به چه اقداماتی زدند؟ آثار متعددی در تأیید و وجوب مشروطه و رد دیدگاه مخالفان نوشتند. یکی از شاخص ترین آثار در تأیید مشروطه توسط آیت الله میرزای نائینی به رشته ی تحریر درآمد.
۴۸. کدام شهر با هدایت انجمن ایالتی و پایمردی مجاهدان مشروطه خواه آذربایجانی، پایگاه آزادی خواهی و مقاومت در برابر استبداد و مستبدان شد؟ تبریز.
۴۹. در رأس مجاهدان تبریز چه کسانی قرار داشتند؟ ستارخان و باقرخان.
۵۰. این سخن از کیست و در مورد چه واقعه ای می باشد: «از ایران آذربایجان ماند، از آذربایجان تبریز، از تبریز کوی امیرخیز و از کوی امیرخیز کوچه ای که ستارخان در آن می جنگید؛ سپس کوچه به کوی، کوی به تبریز، تبریز به ایالت و ایالت به ایران مبدل شد»؟ احمد کسروی. وضعیت تبریز در جریان محاصره ی نیروهای ضد مشروطه.
۵۱. پس از مقاومت مردم تبریز در برابر استبداد محمدعلی شاه، مردمان کدام مناطق و نواحی دست به قیام زدند؟ در گیلان مشروطه خواهان با جلب حمایت یکی از زمین داران بزرگ به نام محمد ولی خان تنکابنی (سپهدار)، قدرت را به دست گرفتند و آماده ی حرکت به سوی تهران شدند. در مرکز ایران نیز بختیاری ها به سمت انقلابیون گرایش یافتند. علیقلی خان سردار اسعد، برادرش صمصام السلطنه، ایل خان بختیاری را به هواداری از مجلس و مشروطه فراخواند.
۵۲. چگونه دوره ی استبداد صغیر به سر آمد؟ جنگاوران ایل بزرگ بختیاری پس از تصرف اصفهان به قصد تسخیر پایتخت به حرکت درآمدند. سرانجام نیروهای بختیاری به فرماندهی سردار اسعد و مجاهدان گیلانی با هدایت سپهدار و پیرم خان ارمینی در عملیاتی هماهنگ تهران را فتح کردند و با پناهندگی محمدعلی شاه به سفارت روسیه، دوره استبداد صغیر به سر آمد (تیر ۱۲۸۸).
۵۳. اقدامات فاتحان تهران را ذکر کنید؟ پس از فتح تهران، مجلسی از بزرگان مشروطه تشکیل شد. این مجلس محمدعلی شاه را از سلطنت برکنار کرد و پسر خردسالش احمد میرزا را به جانشینی او برگزید. این مجلس همچنین با تعیین مقرری برای شاه برکنار شده، به او اجازه داد از کشور خارج شود. علاوه بر آن یک دولت موقت را برای اداره ی امور کشور انتخاب کرد. مجلس مذکور، همچنین دادگاه ویژه ای را برای محاکمه و مجازات مخالفان مشروطه تشکیل داد.
۵۴. شهادت شیخ فضل الله نوری به دست مشروطه خواهان چه آثار و تبعات زیانباری بر جامعه و فضای سیاسی ایران گذاشت؟ موجب گسترش اختلافات داخلی و یأس و سرخوردگی روحانیان موافق مشروطه شد.
۵۵. چه گروه هایی در انقلاب مشروطه مشارکت داشتند؟ طیف گسترده ای از گروه ها و قشرهای اجتماعی عمدتاً شهری مانند روحانیان، بازرگانان، روشنفکران، اصناف و پیشه وران، زنان و کارگران در انقلاب مشروطه مشارکت داشتند.
۵۶. رهبری انقلاب مشروطه بیشتر در اختیار چه گروه هایی بود؟ روحانیان، بازرگانان، روشنفکران.
۵۷. اصناف و پیشه وران (صنعتگران و مغازه داران) و قشر کارگر شهری چه نقشی در انقلاب مشروطه داشتند؟ آنان با عزم و اراده ی محکمی در تمام رویدادهای انقلاب از جمله بست نشینی ها و تظاهرات ها به طور گسترده حضور یافتند و با نیروهای مستبد درگیر شدند. بیشترین و داغ ترین نطق های دوره ی اول مجلس شورای ملی به نمایندگان اصناف و پیشه وران اختصاص داشت.

مجموعه سوالات تشریحی تاریخ (۳) دوازدهم انسانی از درس ۱ تا ۶ - تهیه کننده: مهران زنگنه سرگروه تاریخ ایذه - مهر ماه ۱۳۹۷

۵۸. **زنان چه نقشی در انقلاب مشروطه داشتند؟** آنان در بسیاری از رویدادهای کلیدی انقلاب در پایتخت و شهرهای دیگر حضوری پرشور داشتند و در مواردی حتی در کنار مردان با مستبدان جنگیدند. زنان مشروطه خواه به رغم محروم شدن از حق رأی، همچنان به فعالیت های اجتماعی مانند تأسیس انجمن، روزنامه و مدرسه ادامه دادند.

۵۹. **عمده ترین چالش ها و مشکلات مشروطه خواهان پس از فتح تهران و به دست گرفتن قدرت را ذکر کنید؟** ۱- فرهنگ کهن استبدادی: یعنی تفکر و روحیه ی انحصارطلبی، خودمحوری، بی اعتنایی به قانون، عدم تحمل افکار و سلیقه های متفاوت و ترجیح منافع فردی و خانوادگی بر منافع جمعی و ملی، مانعی اساسی و بزرگ در مسیر تحقق آرمان ها و هدف های مشروطه خواهی بود. ۲- فقدان تشکیلات منظم و منسجم اداری و اقتصادی: که به حکومت مشروطه اجازه نمی داد تا حاکمیت خود را بر سرتاسر کشور برقرار و برنامه هایش را پیش ببرد. هیئت وزیران شکل گرفت، اما وزارتخانه و تشکیلات منسجمی وجود نداشت. از نظر مالی نیز دولت مشروطه در تنگنای وسیعی قرار داشت و خزانه ی آن تقریباً خالی بود. کارگردآوری درآمدهای حکومتی مختل بود. ۳- مداخله و فشار خارجی: انقلاب مشروطه ی ایران در شرایطی به پیروزی رسید که دولت استبدادی روسیه پس از شکست نظامی از ژاپن، گرفتار انقلاب مشروطه در داخل کشور خود بود. این دولت پس از سرکوب انقلاب داخلی، دوباره دخالت های استعماری خود را در ایران که همواره توأم با تهدید و خشونت بود، از سر گرفت. قرارداد ۱۹۰۷ روسیه و انگلستان، دست روس ها را برای دخالت بی حد و حصر در امور ایران باز گذاشت.

۶۰. **نمایندگان دومین دوره ی مجلس شورای ملی برای رفع مشکلات کشور چه اقداماتی انجام دادند؟** چاره رفع این مشکلات را در استخدام کارشناسان خارجی دیدند. از این رو، چندین کارشناس امور اداری مالی به ریاست مورگان شوستر از کشور آمریکا و تعدادی کارشناس نظامی سوئدی برای تأسیس نیروی ژاندارمری به استخدام دولت ایران درآمدند.

۶۱. **عکس العمل دولت های روس و انگلیس پس از استخدام مورگان شوستر چه بود؟** پس از شروع به کار کارشناسان آمریکایی در ایران، دولت های انگلستان و به خصوص روسیه با این اقدام مخالفت کردند. در نتیجه ی دخالت و تهدید نظامی روسیه، دولت ایران مجبور شد به رغم مخالفت مجلس شورای ملی، کارشناسان آمریکایی را برکنار و روانه ی کشورشان سازد.

۶۲. **ناکارآمد بودن سازمان اداری و نظامی و وجود مشکلات اقتصادی و مالی پس از تشکیل مجلس دوم شورای ملی چه پیامدهایی داشت؟** موجب شد که متنفذان محلی به ویژه سران ایلات در مناطق مختلف کشور قدرت خود را گسترش دهند و حاکمیت دولت مرکزی را متزلزل کنند. برخی از آنان حتی با مأموران دولت های خارجی مانند انگلستان رابطه برقرار کردند و خود را تحت حمایت آن قرار دادند.

۶۳. **اقدامات دولت روسیه و انگلیس در ایران پس از تشکیل دومین دوره ی مجلس شورای ملی را ذکر کنید؟** نظامیان روس مناطقی از ایران را اشغال و جنایت های هولناکی را مرتکب شدند. آنان در تبریز بیش از ۴۰ نفر از آزادی خواهان از جمله ثقه الاسلام تبریزی را به دار آویختند و به شهادت رساندند. در مشهد نیز سربازان متجاوز روس حرم امام رضا را به توپ بستند و تعدادی از زائران را شهید کردند. انگلیسی ها نیز طی آن سال هایی که برای ایرانیان بسیار سرنوشت ساز بود، سیاست مزورانه ای در پیش گرفتند. آنان علاوه بر مماشات با روسیه و نادیده گرفتن دخالت ها و جنایات روس ها، اقدام به تحکیم نفوذ خود در مناطق مرکزی و جنوبی ایران کردند. به همین منظور دولت انگلستان با دور زدن دولت مرکزی با خان ها و سران ایلات ارتباط برقرار و معاهده هایی امضا کرد.